

Összegezés helyett: remélem, hogy szakmai közvéleményünk egyet fog érteni velem - merész, ám kiugróan igényes vállalkozás elindulásának vagyunk tanui.

SONNEVEND Péter

Könyv és Könyvtár X. A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárának Évkönyve. (Szerk. Csüry István) Debrecen, 1975. (Alföldi Ny.) 245 l.

Megjelent a debreceni egyetemi könyvtár évkönyvének, a "Könyv és Könyvtár"-nak az 1976-os kötete. Ez a mostani közel harmadfélszázlapos, szép kiállítású "jubileumi" 10. kötet - a megelőző kilenccel együtt - változatos tartalmával, tanulmányai magas színvonalával meggyőzően bizonyítja a kiadvány életképességét. Írói alaposan ismerik a legújabb tudományos eredményeket s a kutatás módszertanát. Ez egyúttal arra is reményt nyújt, hogy a könyvtár dolgozóinak jó képzettsége révén tudományos feladatait a jövőben is maradéktalanul teljesíteni fogja.

A kötet 9 szerző 12 tanulmányát, illetve közleményét tartalmazza. Köztük - módszertani szempontból - a legfigyelemreméltóbb Csüry István tanulmánya.

Csüry olyan mennyiségi mutatókat - idegen kifejezéssel standard-eket - keres, amelyek révén az egyetemi könyvtárak működését és tervezését értékelni lehet. Figyelemmel van a számszerű előírásokban rejlő veszélyre, ezeknél ugyanis előfordulhat, hogy a fejlődés elősegítése helyett egyenesen visszahuzó erővel lépnek fel. Nincs két egyetem, amelyik csak kvantitativ különbözik egymástól, könyvtáraik ráadásul különböző tényezők által befolyásolt történelmi képződmények. Ez a sokféleség eleve kétségesse teszi, hogy egyáltalán lehet-e és hogy gyakorlatilag hasznos-e működési mutatókat alkalmazni. A tanulmány ezért nem ajánl ilyeneket, csupán az elvi lehetőségeket keresi.

A munkanormáknak tudományos könyvtárakban való alkalmazása sem egyszerű. Számos problematikus mozzanatot kell tekintetbe venni. Ilyenek: a helyi és történelmi adottságok különbözőségei, az üzemszerűség és a tudományosság ellenirányúsága, a lélektani és az etikai oldal viszonya, a minőségi és mennyiségi követelmények helyes aránya. A munkafolyamatokat hasznos elemezni, mert sok ésszerűsítési lehetőségre (mellőzhető és összevonható műveletek, új technika stb.) és helytelen szervezésre (többször ismétlődő azonos műveletek, gépi felszerelés, hozzáértés hiánya stb.) figyelmeztet.

Statisztikai adatszolgáltatásunk - Csüry megállapítása szerint - hiányos és egyoldalú, még sommásan sem jelzi a könyvtárak társadalmi bázisait. A jelenlegi statisztikákból is megállapítható azonban a személyzet megterhelésének nagysága és különböző volta, valamint az egy egyetemi hallgatóra vonatkoztatott igénybevétel mértéke.

A tanulmányt számos táblázat egészíti ki, ezek a meglévő munkanormákat és a könyvtári statisztikákat (állomány, gyarapodás, olvasószolgálat, sokszorosítás, személyzet száma, megterhelése és beralapja stb.) tüntetik fel.

A mennyiségi mutatók kidolgozása fontos, de bonyolult könyvtárpolitikai feladat; csak közös erőmegfeszítéssel lehet megvalósítani. A munkanormák és statisztikák elemzésénél ennek a kollektív munkának a megkezdését próbálja Csüry elősegíteni.

Az ETO keretén belül lehetnek és vannak is eltérések a kettőspontok, melléktáblázatok stb. használati módja, sorrendje tekintetében. Némedi Lajosné, a germanisztika szakreferense német nyelvű beszámolójában elmondja, hogy miképp dolgozta ki a 82, 803 és 83 szak osztályozási alapelveit, milyen problémák merültek fel, hogyan oldotta meg ezeket. Arról lehet vitatkozni - írja -, hogy az általa követett gyakorlat a leghelyesebb-e vagy sem. A legfontosabbnak azonban azt tartja, hogy minden könyvtár szakrendszerének legyen egy, az intézmény jellegének megfelelő, s ezt következetesen alkalmazott gerince. A szerző ennek a követelménynek igyekezett megfelelni. Tanulmánya alkalmas arra, hogy mintaképpül szolgáljon más szakoknál is a szakozási gyakorlat alapelveinek megállapításánál.

Tóth Béla Maróthy György professzornak a debreceni kollégium könyvtárának fejlesztésében való szerepét ismerteti. Maróthi számos könyv beszerzését kezdeményezte, sok fölőspéldányt javasolt árverezésre, maga kezdett egy új katalógust, halála után pedig könyvtárának számos darabja került a kollégiumba.

Az évkönyv három finn vonatkozású irást tartalmaz. Közülük az elsőben A. Molnár Ferenc Domokos Péternek "A finn irodalom fogadtatása Magyarországon" című könyvéhez fűz megjegyzéseket. Megállapítja, hogy Domokos írta meg ennek a szakterületnek első kézikönyvét. Ezzel az uttörő jelleggel magyarítható több adatának pontatlansága, 971 tételes bibliográfiájának kb. száz tételét helyesbíti a recenzens: pótolja az elhagyott névelőket, kijavítja a helytelen névformákat, figyelmeztet kisebb tévedésekre. Egy másik cikkben A. Molnár leközi német eredetiben és magyar fordításban Reguly Antalnak egy 1840-ben Közép-Finnországban írt levelét, amely jellemző képet ad a korabeli finn életről és a levélíró egyéniségéről. A harmadik finn vonatkozású írásban Pálné Péter Judit azt a 3000 kötetet fogja vallatóra, amelyet Vikár Béla ajándékozott halála előtt a debreceni egyetemi könyvtárnak. Tanuságuk szerint Vikár Kalevala fordítását rendkívül sokoldalú és gondos filológiai, verstani és mitológiai tanulmány előzte meg.

Ojtozi Eszter egy 1641-ben Vilnában nyomott egyházi szláv nyelvű Új Testamentum kiadást ismertet, mint a magyar-keleti szláv művelődéstörténeti kapcsolatoknak egy szerény, de figyelemreméltó tanuját.

Ámbár könyvtári évkönyvben szokatlan a könyvismertetés, csak helyeselhető, hogy Gombáné Lábos Olga megemlékezik Dankanits Ádám "XVI. századi olvasmányok" című művéről. A szerző ugyanis az Erdélyben őrzött XVI. századi nyomtatványok tulajdonos-bejegyzéseit vizsgálva jutott értékes művelődéstörténeti megállapításokra. Kívánatos volna, hogy ezt az új módszert más korokra és más területekre is alkalmazzák a könyvtörténészek.

A triviális irodalomnak, azaz a giccses, kommersz, csak a szóra-koztatást szolgáló művek kutatását a tudomány a legújabb időkig teljesen elhanyagolta. Ennek egyik oka a könyvtárakban rejlik, a tudományos jellegű gyűjtemények nem szerezték be kiadásukat, a népkönyvtárak példányait viszont ronggyá olvasták. A triviális könyvekkel való foglalkozás újabban nagy lendületet vett, különösen német földön. A "Könyv és könyvtár" egyik tanulmányában erről számol be Némedi Lajosné.

Lengyel Imre Pestalozzi első magyar tanítványának, Váradi Szabó Jánosnak a részletes élet- és jellemrajzát írja meg, kiemelve a munkatartás népszerűsítése körüli uttörő érdemeit.

A kötetben két rövidebb ókori tárgy tanulmányt is találunk. Az elsőt B. Angyal Katalin írta. Marcus Aurelius életrajzának egy szakaszát vizsgálva megállapítja, hogy a II. század 2. felében a császár valláspolitikája, egy járvány és a markomann háború hatása alatt a dunai tartományokban ugrásszerűen megnőtt a keleti istenkultuszok papjainak a száma. Gombáné Lábos Olga egy jelentéktelen Periklész anekdota kapcsán azt próbálja magyarázni, hogy a kiváló athéni államférfi alakját a felvilágosodás kora előtt a történészek miért nem méltatták figyelemre.

VÉRTESEY Miklós

Magyar Könyvtárosok Egyesületének évkönyve. 1974. (Szerk. Székely Sándor) Bp. Népművelési Propaganda Iroda 1975.

Az évkönyv hűen dokumentálja a Magyar Könyvtárosok Egyesületének 1974. évi munkáját, amelyet "a szakmai feladatok végrehajtása és a szervezeti élet megerősödésére tett erőfeszítések jellemeztek" - mint ahogy Kovács Dezső főtktár beszámolójában megállapítja. Érdemes ennek a tevékenységnek néhány mozzanatát itt is megemlíteni.

Az egyesület taglétszáma az 1973. évi 1626 fővel szemben 1974. december 15-én 2066 főre növekedett.

Mind a központi rendezvények, mind a szekciók és területi szervezetek munkájában határozott fejlődésről olvashatunk.

A szekciók munkája közül a zenei és a műszaki szekció kiemelkedő tevékenysége mellett öröndetes, hogy 1974-ben - számos nehézség ellenére - megalakult a gyermekkönyvtárosok szekciója is. A nemzetközi kapcsolatok terén is fejlődés tapasztalható. A szervezeti élet tekintetében azonban több megoldatlan feladat maradt a következő időszakra.

Az elmúlt év kiemelkedő eseménye volt a Pécsi Egyetemi Könyvtár jubileumi ünnepségéhez kapcsolódó VI. vándorgyűlés, 500 könyvtáros részvételével. A Baranya megyei szervezet rendezésében lebonyolított vándorgyűlés nagy sikerét a szerencsésen megválasztott témák, valamint a színvonalas előadások formálták teljessé. Az évkönyv válogatást közöl az elhangzott előadásokból.